

30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про Національну поліцію» Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (з змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 1 липня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 45. Ст. 188.

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України: Закон України від 21 квітня 2022 року № 2217-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 40. стор. 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#n64>

5. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України : Закон України від 03.03.2022 № 2114-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>.

6. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

УДК 342.951

Шевчук О. Р.

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри
адміністративного права та судочинства,
Західноукраїнський національний університет*

Герчаківська О. Я.

*аспірант, Західноукраїнський
національний університет*

ДИСКУРС ЩОДО НАДАННЯ ПРАВООХОРОННОГО СТАТУСУ МИТНИМ ОРГАНАМ В УКРАЇНІ

Питання віднесення митних органів в Україні до правоохоронних розглядається законодавцями, практиками та вченими впродовж багатьох років. Дискусія в парадигмі «потрібно чи не потрібно» відносити митників до складу правоохоронних органів загострилась останнім часом в світлі ухвалення законодавчих новацій з криміналізації контрабанди, забезпечення відповідності статусу митних органів в Україні європейським прототипам, виконанню стратегічних документів та зобов'язань щодо реформування митно-податкової системи.

Проблематика митно-правового регулювання та ідентифікації конструкту митних інституцій в державі порушена в наукових працях багатьох українських вчених-правників, серед яких варто виділити таких авторів як: І. Г. Бережнюк, Є.В. Додін, Л. М. Дорофеева, Б. А. Кормич, П. В. Пашко, Д. В. Приймаченко, Г.В. Соломенко та інші). Одна потрібно наголосити на необхідності подальшого

теоретичного та прикладного обґрунтування доцільності розширення оперативно-розшукового функціоналу для митної служби та надання їй статусу правоохоронного органу.

Домінантним суб'єктом митно-правових відносин є Державна митна служба України (ДМСУ), повноваження якої безпосередньо пов'язані з реалізацією правоохоронної функції держави, враховуючи спрямованість призначення її діяльності. Однак віднесення ДМСУ до переліку правоохоронних органів було дискусійним, проблемним та політично «розмитим». Підвалини приналежності ДМСУ до правоохоронних органів знаходимо в конституційних нормах, а саме в ч.3 ст. 17 Конституції України встановлено: «Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» [1].

Відзначимо, що ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» трактує правоохоронні органи як органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [2].

Перелік правоохоронних органів змінювався доволі часто, починаючи з 1998 року. Такі процеси пов'язані з перманентними (не завжди виправданими) адміністративними реформами та організаційними трансформаціями державних інституцій в різних сферах. Зокрема, до переліку правоохоронних були включені також органи доходів і зборів в складі Міністерства доходів і зборів України й об'єднували податкові та митні інституції. Однак ця практика виявилась не довготерміною, адже згодом була створена Державна фіскальна служба із подальшим розділенням функціоналу податкової та митної служби. Тим більше необхідного набору повноважень, що пов'язані із оперативно-розшуковою діяльністю (ОРД) митна служба так і не отримала.

У 2012 році відповідно до нового Кримінального процесуального кодексу України (КПКУ) було втрачено статус органу досудового розслідування митними інституціями, внесено зміни до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», відповідно до яких із переліку підрозділів, що здійснюють ОРД були виключені органи ДМСУ – оперативні підрозділи, які ведуть боротьбу з контрабандою [3]. Спроба відновлення втрачених повноважень ОРД була здійснена у деяких підзаконних актах, але закріплення на рівні закону ця норма не знайшла і до сьогодні.

Наприкінці 2023 р. Міністерство фінансів України оприлюднило рамковий документ – Національну стратегію доходів України [4], що стратегічно визначає вектор удосконалення податкових та митних інститутів в Україні, окреслює процедурні реформи у фіскальній сфері на період до 2030 р. Стратегія передбачає кілька узагальнених блоків, що охоплюють системні заходи щодо протидії корупції, міжнародного митного співробітництва, покращення ІТ-забезпечення митного адміністрування, формування митних інституцій як правоохоронних суб'єктів.

Такі заходи вважаємо виправданими, адже багаторічні дебати з приводу надання права здійснювати ОРД митним органам в нашій державі призвели виключно до зростання кількості та масштабності митних деліктів. Зокрема, протягом 2023 р. в Україні виявили 11935 порушень митних правил на суму 8,9 млрд грн. Навіть Всесвітня митна організація в звітах технічної місії в грудні 2022 р. та серпні 2023 р. зазначила про нагальну необхідність включення ДМСУ до переліку органів, які здійснюють ОРД та слідчу діяльність.

Міжнародний валютний фонд у своєму звіті "Україна: митна реформа в національній фінансовій стратегії" наприкінці 2023 р. також наголосив, що в доповнення до криміналізації товарної контрабанди необхідно переглянути роль та повноваження митної служби. Митниця повинна грати центральну роль у виявленні й переслідуванні контрабанди та інших суттєвих злочинів в митній сфері. Потребує також законодавчого врегулювання проблема протидії товарній контрабанді та перехід від БЕБ до ДМСУ прав та повноважень щодо ОРД в цій частині протидії митним деліктам.

Аналіз результатів узагальнення судової практики доводить наявність окремих проблемних аспектів реалізації митними органами правового статусу у процесуальних правовідносинах і свідчить про необхідність поглибленого вивчення наступних питань, пов'язаних із дотриманням процедур доказування у судовому процесі через забезпечення законності процедур митного оформлення, митного контролю (особливо щодо митної вартості товарів, визначення країни походження товару, здійснення класифікації товарів, проведення інших контрольних процедур).

Загалом поділяємо позицію деяких науковців [5; 6], що необхідно вдосконалити законодавчі норми (насамперед, МКУ, КПКУ, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») з метою забезпечення реалізації призначення митних органів в захисті митних інтересів України (ч. 1 ст. 544 МКУ), вирішення завдання щодо запобігання та протидії контрабанді (п. 10 ч. 2 ст. 544 МКУ), а також в частині підслідності по криміналізації товарної контрабанди з середини 2024 р.; здійснення перерозподілу компетенції між органами безпеки та митними органами, зважаючи на потребу формування дієвих нормативних гарантій ефективного виконання митними органами закріплених завдань.

Загалом оцінюючи систему заходів Національної стратегії доходів України в частині удосконалення адміністративно-правового забезпечення митної справи, вважаємо, що представлений документ відповідає комплексному розумінню необхідності гармонізації митного законодавства України із законодавством Європейського Союзу, окресленню тих основних проблем, з якими зіткнулась ДМСУ в умовах нових воєнних ризиків, дестабілізації зовнішньоекономічної діяльності, а тому щиро сподіваємось, що стратегічний план реформ до 2030 року матиме практичну реалізацію та дозволить митній системі держави стати проєвропейською та ефективною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2024).
2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. Відомості Верховної Ради України.

1994. № 11. Ст. 50.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України: Закон України від 13.04.2012 № 4652-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 21. Ст. 208.

4. Національна стратегія доходів. URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716 (дата звернення: 16.03.2024).

5. Коробенко С. Правовий статус митних органів: проблеми правового регулювання та правореалізації. *Вісник АПСВТ*. 2020. № 3-4. С.140-146.

6. Актуальні проблеми здійснення митної справи в Україні : *монографія* / ДПУ. Одеса : Олді+, 2023. 292 с.

УДК 343.21

Олійничук Р. П.
*к.ю.н., доцент, доцент кафедри
безпеки та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний
університет*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Глобальна інформатизація та деджиталізація стала невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, в якому не можливо обійтися без інформаційно-аналітичного забезпечення, а особливо, коли це стосується швидкого та ефективного здійснення правоохоронної діяльності. Адже, висока результативність діяльності в цій специфічній сфері залежить не тільки від якісного і правильного розподілення сил та засобів, її планування та проведення, але й від інформаційної взаємодії між всіма правоохоронними органами. А вона, в свою чергу, потребує потужної інформаційної допомоги та інформаційно-аналітичного супроводу. Найбільше це стосується періоду, коли правоохоронна діяльність здійснюється в умовах воєнного стану, під час якого правоохоронцям часто бракує потрібної інформації, яка б змогла покращити їхню роботу.

У цьому контексті на особливу увагу претендує важливість та доцільність використання можливостей кримінального аналізу під час планування та здійснення правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану, що в подальшому відіграє важливу роль у боротьбі зі злочинністю.

На превеликий жаль, теперішня динаміка злочинної активності свідчить про низьку ефективність роботи правоохоронних органів та недостатнє як інформування так і інформаційно-аналітичний супровід цього виду діяльності, особливо щодо планування та здійснення правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану.

Практика сьогодення свідчить про незначне використання, а інколи пряме ігнорування і реальну недовіру до інформаційно-аналітичних можливостей, в тому числі і до перспектив використання кримінального аналізу,